

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію *Міровської Маріоли* «**Теорія і практика управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти**», представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Актуальність дослідження теми підтверджується як із сторони реформування системи освіти, так і щодо підтримки студентів у процесі здобуття вищої освіти. Важливим і нагальним є визначення концептуальних підходів до розбудови науково-обґрунтованих програм інституційного розвитку закладів вищої освіти задля посилення якості надання освітніх послуг та управління освітнім процесом. У дослідженні визначається, що в умовах реформування освіти та трансформаційних світових викликів знижується актуальність адаптаційних форм і посилюється ефективність застосування саме системних перетворень. Тож як відповідь на вирішення питань управління освітнім процесом у закладах вищої освіти дисертантка пропонує підхід до розбудови концепції цілісного розуміння названого феномену й обґрунтування його місця в загальній системі наукового соціального проектування та тлумачення.

Поставлена **наукова проблема** обґрунтувала це дослідження як системно орієнтоване, що планомірно буде цілісне бачення та дозволяє здійснювати розробку міжрівневих взаємозв'язків у формуванні гуманітарних підтримуючих технологій, які скеровуються більш широкими системами еволюційно-розвивального напрямку, зокрема інститутом вищої освіти в умовах певного соціально-політичного розвитку. Отже, **актуальність** обраної дисертанткою теми, обґрунтування її наукової, соціальної та практичної значущості в роботі проведене фахово компетентно і ретельно.

Практичну вагомість проведеного дослідження підтверджено його виконанням на основі міжнародної грантівської підтримки програм мобільності, зокрема «Еразмус+», а також згідно з договорами співпраці між університетами України та Республіки Польща.

Низка визначених у дослідженні принципових положень та обґрунтований дослідницький авторський підхід надає можливість оцінити виміри **наукової новизни** дослідження як такі, що стосуються як різних рівнів функціонування соціальних систем, так і забезпечують сфокусованість

дослідника на конкретних запитах студента та вирішенні завдань здобуття ним якісної освіти.

За результатами теоретичного осмислення проблеми, представленого в **першому розділі «Теоретичні засади управління освітнім процесом у закладах вищої освіти»**, дисертанткою проаналізовані основні підходи до його вивчення та визначені системні параметри подальшої аналітичної роботи. Опираючись на концепцію соціального управління, дисертантка доцільно розглянула ресурсний, інвестиційний, середовищний підходи та концепцію стейкхолдерів, що надало їй можливість сфокусувати та утримати увагу саме на суб'єктах управлінського процесу системи вищої освіти, зокрема на студентові як здобувачеві вищої освіти. Також вважаємо переконливим обґрунтування застосування інституційного підходу. Цей підхід дозволив використати як еволюційний контекст у процесі вивчення явища, так і розширити його сферу в напрямку **продуктів людської діяльності**, представлених у нормативних документах, що регламентують функції та стосунки як у закладі вищої освіти, так і в системі вищої освіти загалом. У результаті теоретичного аналізу була розроблена принципова схема сутнісних характеристик управління освітнім процесом у закладі вищої освіти як підсистема соціально-педагогічної системи та визначені ключові лінії її розбудови, зокрема *щодо суб'єктів* (потреби та запити здобувачів вищої освіти та стейкхолдерів і кваліфікаційні характеристики фахівців); *щодо освітньої організації* (система забезпечення якості, маркетинго-моніторингові процеси та організаційно-технологічне забезпечення); *щодо змісту та процедури освітнього процесу* (освітні програми, методи та засоби освітньої взаємодії). Створюючи інституційну рамку дослідницької роботи, ці параметри послугували вибору стратегії, технологічним забезпеченням якої став кейс-менеджмент, а також розробленню Концептуальної моделі управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти.

Наступні **розділи узагальнення матеріалів дослідження** розкривають особливості перегляду управління освітнім процесом задля якісної освіти на основі ствердження позиції студента як учасника і суб'єкта управління освітнім процесом. Структурною особливістю представлення матеріалу є поєднання в кожному розділі теоретичних розвідок із емпірично-практичною частиною дослідницької роботи. Таке поєднання видається логічним і відображає закладену в самій назві дисертаційної роботи її суть: **«Теорія і практика управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти»**.

Так, у другому розділ **«Практика підтримки здобувача вищої освіти в управлінні освітнім процесом»** на основі інституційного підходу аналізуються історичні форми підтримки молодшої людини в процесі здобуття освіти в порівнянні із загально-соціальними формами підтримки як культурного спадку ствердження просоціальності суспільного життя; емпірично встановлюються запити та потреби студентів закладів вищої освіти України та Республіки Польща. Технологія кейс-менеджменту як така, що відповідає запитам сьогодення через її здатність реалізуватися одноразово на всіх управлінських рівнях у міжрівневій взаємодії, утримувати позицію студента як самодостатню з посиленням його здатності до керування як своїм життям, так і власним освітнім процесом.

Третій розділ **«Концепція управління освітнім процесом закладу вищої освіти на основі кейс-менеджменту»** присвячений інтеграції опрацьованого матеріалу і створенню Концептуальної моделі управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти та опрацювання схеми її практичної реалізації. Обґрунтовано доводиться, що концептуальні підходи технології кейс-менеджменту, як започаткованої у сфері соціальної роботи, екстрапольованої через форму **«кейс-стаді»** у процес навчання і втіленої в бізнес-процесах у моделі адаптивного кейс-менеджменту, несуть суттєвий потенціал щодо поєднання завдань управління освітнім процесом студента та його підтримки у трансформаційних умовах сучасного суспільства. Логічним видається, що розділення цих двох функцій вищої освіти вже є не на часі, а тому існує потреба їх інтеграції в єдиному процесі, що і пропонується авторкою у розробленій концептуальній моделі.

У четвертому розділ **«Експертне оцінювання системи управління освітнім процесом закладу вищої освіти на основі кейс-менеджменту»** теоретично обґрунтовано методологію проведення експертного оцінювання системи управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти та розкриваються його результати згідно зі всіма управлінськими рівнями закладу вищої освіти. У дослідженні органічно поєднуються теоретична та практична складові. Схвальним є те, що здобувачка на прикладі ведення випадків студентів у трьох закладах України показала наявність основних позицій для впровадження технології кейс-менеджменту в управління освітнім процесом, а саме: створення типових кейсів, застосування інформаційної підтримки документообігу справ студентів, перегляд організаційної структури освітньої організації на предмет виокремлення напрямку «справ студента» як замовника та суб'єкта управління освітнім процесом. Стверджується, що процеси зовнішньої

рамки освітнього середовища розглядаються як посилюючі через демократизацію, розбудову автономності університетів, програм мобільності, децентралізацію та формування громадянського суспільства.

На основі узагальнення наукових першоджерел та результатів проведеного емпіричного дослідження в дисертаційній роботі підготовлена низка висновків, що вказує на теоретичні та практичні її надбання, серед яких слід виділити:

- розроблення теоретичних конструктів управління освітнім процесом у закладах вищої освіти в умовах сучасності, що представлено через «Концептуальну модель системи управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти» та деталізовано у схемі «Управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти»;

- визначення потреби здобувача вищої освіти в підтримці як історично сталої та запиту на перегляд форм її надання без патерналістської трансляції студенту споживацької позиції, а через посилення його самостійності засобом упровадження в управління освітнім процесом технології кейс-менеджменту.

- необхідність визнання студента як суб'єкта управлінської взаємодії та її закріплення засобом внесення відповідних організаційних змін та управлінських рішень. Разом із цим варто враховувати, що: 1) утримання позиції здобувача вищої освіти в ролі учня хоч і знижує ризики переривання навчання в закладі вищої освіти, однак не може бути визнана розвиваючим механізмом; 2) трансляція виховних впливів та численних програм супроводу слугує закріпленню позиції студента як несамотійного; 3) активізація лінійних перетворень оптимізації та модифікації як ризик створення ілюзії розвитку у ситуації негнучкості організаційної структури закладів вищої освіти;

- визначення специфіки застосування технології кейс-менеджменту в управлінні освітнім процесом у закладах вищої освіти, що орієнтована на пошук ресурсів вирішення ситуацій багаторівневості життя, збереження необхідного рівня його функціонування та упередження можливих ризиків переривання навчання; умовою реалізації визначено зміни в організаційній структурі закладів вищої освіти через введення наскрізного напрямку роботи зі студентами на всіх управлінських рівнях, а також використання хмарних технологій управління освітнім процесом;

- доказовість застосування методів кваліметричної статистики під час проведення експертного оцінювання системи управління освітнім процесом, що надало можливість авторці створити доказову базу визнання розробленої

Концептуальної моделі як ефективною та доцільною в практичному застосуванні.

Загальні підсумки роботи викладені у висновках, що мають як теоретичне значення, так і практичну спрямованість. Можна зробити висновок, що отримані в роботі результати характеризуються новизною й мають теоретичну та науково-практичну цінність і окреслюють орієнтири подальших розробок цієї проблематики. Загалом, позитивно оцінюючи рецензовану дисертаційну роботу Маріоли Міровської, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Новизна зробленого внеску в теорію кейс-менеджменту є безсумнівною і предметно зорієнтованою, однак вона залишилася не відміченою ні в науковій новизні одержаних результатів дослідження, ні в категорії «практичне значення отриманих результатів». Видається, що більш ґрунтовне описання розробленого авторкою управлінсько-освітнього кейс-менеджменту (стор.м216 дисертації) суттєво посилило б здобутки дисертаційного дослідження.

2. Не зрозуміло, чому серед названих у дисертаційному дослідженні наукових підходів залишився поза увагою компаративний, який саме і надав можливість дисертантці зібрати досить ґрунтовну базу дослідження.

3. Розроблені пропозиції щодо впровадження Концептуальної моделі управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти обмежуються програмою підготовки кадрового складу закладу вищої освіти (стор. 336-337 дисертації), технологічними та організаційно-управлінськими (стор. 337-340 дисертації) пропозиціями. Водночас фінансово-економічна складова залишається лише названою. Вважаємо, що її опис був би доцільним.

4. Схвалюючи обраний дисертанткою суб'єкт-суб'єктний ціннісний ракурс, в якому позиція студента описується в категоріях самодостатності, самостійності, здатності до усвідомлення власних дій та самовизначення, видається нелогічним наданий у дисертації лише дотичний опис самоуправління в закладі вищої освіти.

5. Розглядаючи заклади вищої освіти України і Республіки Польща як такі, що перебувають на різних етапах євроінтеграції, дисертанткою залучені експерти цих країн для проведення експертного оцінювання системи управління освітнім процесом закладу вищої освіти на основі кейс-менеджменту. Однак в дисертаційному дослідженні подаються результати лише закладів вищої освіти України.

Наведені зауваження не ставлять під сумнів наукову цінність основних результатів дисертаційного дослідження і, отже, не можуть вплинути на його

обґрунтовану вище загальну позитивну оцінку.

Дисертація Маріоли Міровської за змістом відповідає спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. Має звичайний для докторських науково-кваліфікаційних робіт обсяг і структуру, стиль викладання матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Результати дослідження пройшли апробацію шляхом їх обговорення на науково-практичних конференціях, основний зміст та положення дисертації висвітлено в монографії та необхідній кількості статей, опублікованих як в Україні, так і в Республіці Польща, 11 з них опубліковані у фахових виданнях. Всі основні наукові результати відображено в публікаціях.

Автореферат за своїм змістом повністю відбиває основні положення, логіку дослідження та висновки дисертації. Загальне оформлення дисертації та автореферату відповідає державним вимогам до оформлення докторських дисертацій та публікацій.

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць *Маріоли Міровської* надає підстави зробити висновок про те, що наукове дисертаційне дослідження *Маріоли Міровської* «*Теорія і практика управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах вищої освіти*» за актуальністю та науково-практичним змістом, обсягом і якістю оформлення, повнотою викладу основних результатів у публікаціях відповідає діючим вимогам п. п. 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а його автор – **Маріола Міровська** – заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою.

Офіційний опонент,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач лабораторії психології спілкування
Інституту соціальної та
політичної психології НАПН України

Г. М. Бевз

